

نقش ایهام در ساخت استعاره مفهومی در اشعار حافظ

دکتر حسین اسکندری ورزلی^۱

چکیده

استعاره مفهومی با کمک ابزارهایی نظیر مجاز، کنایه، تشخیص، جاندارانگاری، تصویرسازی و شگردهای نظیر ترکیب و گسترش، اندیشیدن را برای ذهن آسان ساخته است. محققین تا حال به نقش ابزارهای ادبی فوق اشاره فراوان کرده‌اند، اما نقش ایهام در ترکیب استعاره‌های مفهومی مغفول مانده است. در این مقاله به روش توصیفی-تحلیلی نقش ایهام در ترکیب استعاره مفهومی بررسی شده است. پرسش این تحقیق این است که ایهام در استعاره مفهومی چه نقشی دارد؟ بررسی ایهام‌های حافظ-شاعری که بیشترین ایهام را داراست- نشان می‌دهند که ایهام به جای درگیر کردن دو حوزه مبدأ و مقصد، گاهی ممکن است چندین حوزه را با هم درگیر کند و به پیچیدگی تصویر کمک فراوان کند. این پیچیدگی، برخلاف زبان در ادبیات پسندیده است چون باعث التذاذ هنری می‌شود. از آنجا که تودرتو ساختن تصاویر و حوزه‌ها با هم کار ساده‌ای نیست، همه شاعران از چنین ایهامی استفاده نکرده‌اند و ایهام موجود در شعر آنها اغلب ایهام ساده است. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که یک عبارت دارای ایهام می‌تواند حلقه واسطه چند استعاره مفهومی و چندین حوزه شناختی باشد، و با ترکیب استعارات با هم تصاویری ذهنی تودرتو ایجاد کند و خوانندگان را به لذت ادبی برساند، این چیزی است که در زبان روزمره، کمتر اتفاق می‌افتد.

واژه‌های کلیدی: استعاره مفهومی، ایهام مفهومی، حافظ، ترکیب، گسترش.

۱. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، رشت، ایران.

The Role of Equivoque in Combining of Conceptual Metaphor in Hafez's Poems

Hossein Eskandari Varzli ¹

Abstract

Conceptual metaphor has made thinking easier by using some tools like metonymy, personification, alliteration, irony and conceptualization; also some strategies as compounding and extension. The above literary tools have been mentioned in many previous works but the role of equivoque in the conceptual metaphors has been neglected. What is the role of equivoque in the conceptual metaphor? Is the main question in this research. The study of Hafez's equivoque shows that he preferred to combine several areas to complicate the schema rather than involving the two domains of source and target. This complexity, unlike interactive language, is abundant in literature, because it leads to the artistic pleasure. The results of this study shows that equivoque can be a link among several conceptual metaphors and their domains. By combining metaphors, create nested mental images and brings some pleasures for the readers. This occurs much less in interactive language.

Keywords: Composition, Conceptual metaphor, Conceptual Equivocate, Expansion, Hafez .

¹.Assistant Professor, Persian Language and Literature Department, Rasht branch, Islamic Azad University, Rast, Iran.